نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره نهم، شماره اول، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۹۴ تا ۹۹

اصیل

نقش خبرنگاران در ارتقاء فرهنگ سلامت جامعه

کامران باقری لنکرانی[۱]، محمدحسین تقدیسی[۲]، مریم خیام‌زاده*[۳]

۱. استاد ممتاز بیماری‌های گوارش، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
۲. استاد، دکترای ارتقاء سلامت و آموزش بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران
۳. *نویسنده مسئول: دانشیار، متخصص پزشکی اجتماعی، فرهنگستان علوم پزشکی، تهران، ایران، khayamzadeh@yahoo.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۱ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۱

چکیده

زمینه و هدف: سلامت یکی از اساسی‌ترین حقوق بشر محسوب می‌شود. ترویج فرهنگ سلامت مستلزم مشارکت فعال تمامی نهادهای اجتماعی، به‌ویژه رسانه‌هاست. روزنامه‌نگاران، نقش اساسی در افزایش آگاهی، آموزش عمومی و شکل‌دهی به نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با سلامت دارند. این پژوهش با هدف بررسی نقش روزنامه‌نگاران در ترویج فرهنگ سلامت در جامعه، با تمرکز بر شناسایی چالش‌ها، فرصت‌ها و تأثیرات بالقوه آنان انجام شده است.

روش: با استفاده از رویکرد کیفی و روش بحث گروهی متمرکز (FGD)، سه جلسه با حضور ۲۵ روزنامه‌نگار از رسانه‌های مختلف برگزار شد. داده‌ها پس از جمع‌آوری، براساس موضوع دسته‌بندی شدند.

یافته‌ها: نتایج در سه محور اصلی دسته‌بندی شد: چالش‌ها (فقدان دانش تخصصی، محدودیت منابع و موانع سازمانی)، فرصت‌ها (رشد رسانه‌های دیجیتال و افزایش علاقه عمومی به موضوعات سلامت) و تأثیرات (بهبود سواد سلامت، تغییر رفتار و کاهش اطلاعات نادرست).

نتیجه‌گیری: توانمندسازی روزنامه‌نگاران از طریق آموزش، حمایت‌های نهادی و همکاری راهبردی با نهادهای سلامت می‌تواند به‌طور چشمگیری اثربخشی آنان در ترویج فرهنگ سلامت را افزایش دهد. رفع موانع موجود و بهره‌گیری از فرصت‌های در دسترس، در نهایت به بهبود شاخص‌های سلامت عمومی و افزایش اعتماد اجتماعی منجر خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: ارتباط، بهداشت همگانی، رسانه‌های ارتباطی، روزنامه نگاری، فرهنگ

مقدمه

سلامت یکی از اساسی‌ترین حقوق بشری و مهم‌ترین شاخص‌های توسعه پایدار در جوامع است (۱). «فرهنگ سلامت» به مجموعه باورها، نگرش‌ها و رفتارهای فردی و جمعی اشاره دارد که منجر به حفظ و ارتقای بهداشت جسمی، روانی و اجتماعی می‌شوند (۲). امروزه، دستیابی به این فرهنگ بدون مشارکت نهادهای اجتماعی، به ویژه رسانه‌ها، امکان‌پذیر نیست (۳). رسانه‌های جمعی با آموزش و آگاهی‌رسانی، به‌عنوان پلی میان دانش تخصصی حوزه سلامت و جامعه عمل می‌کنند و نقش اساسی در اطلاع‌رسانی و ارتقاء فرهنگ و فرهنگ‌سازی سلامت دارند (۴). مطالعات نشان می‌دهند که اکثریت مردم بیشتر اخبار سلامت را از رسانه‌های جمعی دریافت می‌کنند و شواهدی بر اثربخشی اخبار سلامت در تغییر رفتار و نگرش افراد وجود دارد (۵). بدین‌ترتیب، رسانه می‌تواند گنجینه‌ای مهم از دانش سلامت را در سطح فردی و اجتماعی شکل دهد.

در این میان، خبرنگاران به‌عنوان مجریان اصلی این فرآیند، مسئولیتی خطیر در تبدیل اطلاعات پیچیده پزشکی به محتوای قابل فهم برای عموم دارند (۶). طی دهه‌های اخیر، تحولات فناوری و گسترش شبکه‌های اجتماعی، فرصت‌ها و چالش‌های بی‌سابقه‌ای را برای خبرنگاری سلامت ایجاد کرده است (۷). از یک سو، دسترسی سریع به اطلاعات، امکان پاسخگویی به بحران‌هایی مانند همه‌گیری کووید-۱۹ را فراهم کرده است (۸). از سوی دیگر، گسترش شایعات و اطلاعات نادرست در فضای مجازی، به ویژه در مورد واکسن‌ها، نشان‌دهنده خطر «اینفودمیک» (Infodemic) است که می‌تواند تلاش‌های بهداشت عمومی را تضعیف کند (۹). خبرنگاران سلامت در سطح کلان، با انتخاب موضوعات، تعیین اولویت‌ها و تفسیر داده‌ها، جهت‌گیری افکار عمومی را شکل می‌دهند (۱۰). از این رو، اخلاق حرفه‌ای و تخصص فنی خبرنگاران، دو رکن اساسی در ایفای مسئولیت اجتماعی آنهاست. با توجه به اهمیت ارتقای فرهنگ سلامت و نقش کلیدی رسانه‌ها و خبرنگاران در این زمینه، این مطالعه با هدف شناسایی چالش‌ها، فرصت‌ها، راهکارها و تأثیرات ویژه خبرنگاران در ترویج فرهنگ سلامت انجام شد.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.12]

روش

این مطالعه با رویکرد کیفی و بهره‌گیری از روش بحث گروهی متمرکز (Focus Group Discussion - FGD) با هدف بررسی و تبیین نقش خبرنگاران در ارتقا فرهنگ سلامت انجام شد. استفاده از FGD به ما این امکان را داد تا در یک فضای تعاملی، دیدگاه‌های مختلف خبرنگاران را در رابطه با چگونگی ایفای نقش در اطلاع‌رسانی، ارتقاء سواد سلامت جامعه، تعامل با مسئولان حوزه سلامت و چالش‌های حرفه‌ای آن‌ها گردآوری کنیم.

جامعه مورد مطالعه شامل خبرنگاران فعال در حوزه عمومی و حوزه سلامت در رسانه‌های چاپی و تصویری کشور بود. برای انتخاب شرکت‌کنندگان، از روش نمونه‌گیری هدفمند (Purposeful Sampling) استفاده شد تا افرادی با تجربه عملی در زمینه سلامت که توانایی مشارکت فعال در بحث گروهی را دارند، انتخاب شوند. برای دستیابی به حداکثر تنوع، سعی شد تا خبرنگارانی از رسانه‌های مختلف (دولتی، خصوصی، خبرگزاری‌ها و شبکه‌های اجتماعی) و با سوابق کاری متفاوت دعوت شوند.

در مجموع، سه جلسه بحث گروهی (در مجموع ۴/۵ ساعت) با شرکت ۲۵ شرکت‌کننده برگزار شد. تعداد جلسات تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت؛ یعنی زمانی که اطلاعات جدیدی از جلسات جدید حاصل نشد و الگوهای مفهومی به‌صورت تکرارشونده ظاهر شدند. جلسات توسط هماهنگ کننده متبحر برگزار و با رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان ضبط و سپس پیاده‌سازی شد. میانگین زمان هر جلسه حدود ۹۰ دقیقه بود.

برای جمع‌آوری داده‌ها، محورهای اصلی زیر توسط برگزارکننده جلسه از شرکت‌کنندگان پرسش شد.

- برداشت خبرنگاران از نقش خود در نظام سلامت؛
- تجربه‌های آنان در پوشش اخبار سلامت؛
- چالش‌ها و محدودیت‌های موجود در فرآیند اطلاع‌رسانی سلامت؛
- تعامل با نهادهای سلامت و کارشناسان؛
- تأثیر سیاست‌های رسانه‌ای بر نوع پوشش اخبار سلامت.

برای تحلیل داده‌ها، کدها و دسته‌بندی‌ها مستقیماً از داده‌ها استخراج شدند. شرکت در بحث گروهی کاملاً داوطلبانه بود و افراد در هر زمان می‌توانستند از ادامه مطالعه انصراف دهند.

یافته‌ها

یافته‌های این مطالعه در سه دسته اصلی تقسیم‌بندی شد: (۱) چالش‌ها، (۲) فرصت‌ها، (۳) تأثیرات. در ادامه به هر یک از این دسته های موضوعی پرداخته می‌شود.

چالش‌ها

کمبود دانش تخصصی: بسیاری از خبرنگاران فاقد آموزش کافی در حوزه علمی و پزشکی هستند. چنین کمبودهایی سبب شده که اخبار منتشرشده اغلب دقیق نباشند. شرکت‌کنندگان راه‌حل‌هایی مانند برگزاری دوره‌های بلندمدت (پژوهش‌خبرنگاری سلامت) و تخصصی کردن بخش خبری را پیشنهاد کردند. آموزش خبرنگاران می‌تواند کیفیت گزارش‌های سلامت را بهبود دهد.

محدودیت منابع و زمان: خبرنگاران به‌طور معمول با فشار زمانی بالا و کمبود امکانات روبه‌رو هستند. در این مطالعه، شرکت‌کنندگان اشاره کردند که فرصت کافی برای انجام تحقیق عمیق وجود ندارد و بودجه و حمایت سازمانی محدود است. به گفته یکی از خبرنگاران، «هزینه‌ها و زمان محدود از مهم‌ترین موانع اجرای برنامه‌های آموزشی و ارتقاء محسوب می‌شوند».

موانع سازمانی و سیاست‌گذاری: سیاست‌ها و ساختار سازمانی رسانه‌ها نیز دسترسی به اطلاعات تخصصی را محدود می‌کند. اگر مدیران رسانه ضرورت برنامه‌های توانمندسازی خبرنگاران را درک نکنند، اجرای آموزش دشوار می‌شود. برخی از شرکت‌کنندگان به خطوط قرمز اجتماعی و سیاسی اشاره کردند که اجازه بحث آزاد و استفاده از محتواهای تخصصی را محدود می‌سازند.

محرک‌های درونی پایین: انگیزه شخصی و پاداش‌های کافی نیز وجود ندارد. در بررسی‌های مربوط، فقدان انگیزه کافی برای تولید اخبار باکیفیت به عنوان چالش گزارش شده است. بسیاری از خبرنگاران حتی تجربه کمبود آموزش‌های پایه (کارگاه‌ها و دوره‌های کوتاه‌مدت) را ذکر می‌کنند که باعث کاهش انگیزه می‌شود.

فرصت‌ها

گسترش رسانه‌های دیجیتال و اجتماعی: رشد سریع دسترسی به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، امکان نشر سریع و گسترده اطلاعات سلامت را فراهم کرده است. امروزه میلیاردها نفر به شبکه‌های اجتماعی دسترسی دارند و این بسترها ابزارهایی برای انتقال سریع اطلاعات سلامت در اختیار خبرنگاران قرار می‌دهند. بنابراین، افزایش سواد رسانه‌ای جامعه و حضور خبرنگاران در این فضاها می‌تواند فرهنگ‌سازی سلامت را تسهیل کند.

علاقه عمومی به مسایل سلامت: بحران‌هایی مانند شیوع بیماری‌های واگیردار موجب جلب توجه عمومی به اطلاعات سلامت شده است. این افزایش تقاضا برای اخبار بهداشتی، فرصتی است تا خبرنگاران با ارائه اطلاعات علمی درست، نقش مهمی در ارتقای آگاهی عمومی ایفا کنند.

وجود رسانه‌های تخصصی سلامت: تأسیس کانال‌ها و بخش‌های خبری تخصصی (مانند شبکه سلامت صداوسیما) فرصت مناسبی است که مخاطبان این رسانه‌ها، سواد سلامت بالاتری کسب نمایند. این موضوع حکایت از اثربخشی بالقوه رسانه‌های تخصصی در ترویج رفتارهای سالم دارد.

همکاری نهادها و رسانه: مسئولان حوزه سلامت بر ضرورت تعامل بیشتر با رسانه‌ها تأکید کرده‌اند. برای مثال، مسئولان خواستار اطلاع‌رسانی صحیح و گسترده در حوزه سلامت شده‌اند که می‌تواند تأثیر قابل‌توجهی در آگاهی

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.12]

شهروندان داشته باشد. همچنین پیشنهاد شد از ظرفیت رسانه‌های محلی و شهرستان‌ها برای انتشار محتوای تخصصی به شکل فیلم کوتاه و پوستر استفاده شود. چنین همکاری‌های ساختاریافته، فرصت مناسبی برای تولید محتوای دقیق و محلی‌سازی‌شده سلامت فراهم می‌کند.

تأثیرات

افزایش سواد سلامت جامعه: انتشار اخبار دقیق و براساس شواهد موجب افزایش دانش سلامت افراد می‌شود. به این ترتیب، فعالیت مستمر خبرنگاران در رسانه‌های سلامت می‌تواند سواد سلامت عمومی را ارتقا دهد.

تغییر نگرش و رفتارهای بهداشتی: رسانه‌ها می‌توانند نگرش‌ها و رفتارهای مردم را در راستای سلامت تغییر دهند. با نشر مداوم اطلاعات درست، دانش عمومی در مورد پیشگیری از بیماری‌ها و سبک زندگی سالم بالا می‌رود و در نتیجه عمل به توصیه‌های بهداشتی افزایش می‌یابد. رسانه‌ها همچنین به عنوان ابزاری برای اصلاح معیارها و رفتارهای مرتبط با سلامت عمل می‌کنند.

کاهش خطر اطلاعات نادرست: گزارش‌های علمی و دقیق توسط خبرنگاران سلامت می‌تواند از انتشار شایعات و اطلاعات ناصحیح جلوگیری کند. بدین ترتیب، خبرنگاران در خط مقدم مبارزه با اطلاعات غلط قرار دارند و با رعایت استانداردهای گزارشگری می‌توانند سهم بسزایی در کاهش این خطر ایفا کنند.

افزایش اعتماد عمومی: کیفیت بالای اخبار سلامت به اعتماد مردم به رسانه‌ها می‌افزاید و امکان مشارکت بیشتر جامعه در برنامه‌های سلامت را فراهم می‌کند. هنگامی که مخاطب بداند اخبار متکی بر داده و شواهد معتبر است، با اطمینان بیشتری توصیه‌های بهداشتی را دنبال خواهد کرد.

بحث

امروزه، رسانه‌ها نقش بسزایی در شکل‌دهی به نگرش‌ها، باورها، و رفتارهای عمومی ایفا می‌کنند. در این میان، خبرنگاران از جایگاهی ویژه برخوردارند (۱۱ و ۱۲). در نظام‌های سلامت مدرن، نه تنها ارائه خدمات مرتبط با سلامتی اهمیت دارد، بلکه اطلاع‌رسانی شفاف، دقیق و به‌موقع به جامعه نیز به‌عنوان یکی از اجزای مکمل نظام سلامت شناخته می‌شود (۱۳). در این شرایط، خبرنگاران می‌توانند با انتقال صحیح اطلاعات پزشکی، فرهنگ‌سازی، و اصلاح باورهای نادرست به بهبود وضعیت سلامت عمومی کمک کنند (۴، ۱۱)

نظام سلامت مجموعه‌ای پیچیده از نهادها، فرایندها، و افراد است که هدف آن ارتقای سلامت جامعه، پیشگیری از بیماری‌ها، و درمان بیماران است (۱۳). با افزایش سطح سواد سلامت جامعه، بهره‌وری این نظام نیز به شکل محسوسی افزایش می‌یابد (۱۴). یکی از اصلی‌ترین ابزارهای ارتقای سواد سلامت، رسانه‌ها هستند که با تولید محتوای سلامت‌محور، دسترسی عمومی به دانش پزشکی را تسهیل می‌کنند (۱۵). خبرنگاران سلامت، که وظیفه تهیه، تحلیل و انتشار این اطلاعات را برعهده دارند، می‌توانند نقش حیاتی در این فرآیند ایفا کنند (۱۶).

در عصر اطلاعات، مخاطبان با حجم انبوهی از داده‌ها و اخبار مواجه‌اند که صحت و اعتبار بسیاری از آن‌ها قابل تأیید نیست. این مسئله به‌ویژه در حوزه سلامت، می‌تواند تبعات جدی برای جامعه به همراه داشته باشد. انتشار اطلاعات نادرست پزشکی، مانند شایعات مربوط به واکسن‌ها یا درمان‌های غیرعلمی، نه‌تنها اعتماد عمومی به نظام سلامت را کاهش می‌دهد، بلکه ممکن است سلامت عمومی را نیز به خطر اندازد (۹، ۱۷). در چنین شرایطی، خبرنگاران حوزه سلامت با پایبندی به اصول اخلاق حرفه‌ای، بررسی منابع علمی معتبر، و همکاری با متخصصان پزشکی، می‌توانند نقش مهمی در مقابله با اخبار نادرست و هدایت افکار عمومی ایفا نمایند (۱۶).

از سوی دیگر، خبرنگاران سلامت می‌توانند نقش مهمی در سیاست‌گذاری سلامت ایفا کنند (۱۸). رسانه‌ها با برجسته‌سازی برخی مسائل بهداشتی، مانند شیوع بیماری‌های واگیر، کمبود منابع درمانی، یا نابرابری در دسترسی به خدمات سلامت، می‌توانند توجه مسئولان و سیاست‌گذاران را به این مسائل جلب کرده و موجبات اصلاح و بهبود نظام سلامت را فراهم سازند (۱۸). به‌عنوان نمونه، در دوران شیوع بیماری کووید۱۹-، خبرنگاران سلامت در سراسر جهان نقش کلیدی در اطلاع‌رسانی دقیق، آموزش عمومی و تبیین سیاست‌های بهداشتی ایفا کردند و در بسیاری موارد، به عنوان خط مقدم مقابله با «همه‌گیری اطلاعات نادرست» شناخته شدند (۱۹).

با این حال، ایفای چنین نقشی نیازمند آموزش تخصصی، دسترسی به منابع علمی معتبر، و همکاری نزدیک با متخصصان نظام سلامت است (۲۰). بسیاری از خبرنگاران به دلیل عدم آموزش رسمی در زمینه علوم پزشکی، ممکن است در درک صحیح مفاهیم پیچیده سلامت و انتقال آن به زبان ساده دچار مشکل شوند. این یافته‌ها با مطالعات پیشین همسوست که نشان می‌دهند اغلب خبرنگاران فاقد درک آماری و پزشکی لازم برای انتقال دقیق اطلاعات سلامت هستند (۲۱). از این‌رو، توانمندسازی خبرنگاران از طریق برگزاری دوره‌های تخصصی، تدوین راهنماهای اخلاقی و علمی، و حمایت‌های علمی از سازمانهای مرتبط مانند وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان نظام پزشکی موردنیاز است (۲۲).

از سوی دیگر، فشارهای سازمانی و محدودیت زمانی نیز در ایجاد محتوای دقیق نقش منفی ایفا می‌کنند. بسیاری از خبرنگاران اشاره کرده‌اند که در فرآیند تولید محتوا، فرصت کافی برای بررسی منابع یا گفت‌وگو با کارشناسان وجود ندارد (۲۳). این مسئله نشانگر فاصله بین استانداردهای مطلوب و واقعیت‌های حرفه‌ای است (۲۲). خبرنگاری سلامت، مانند هر شاخه تخصصی دیگر، نیازمند زمان، منابع و حمایت سازمانی است (۲۴).

چالش دیگر، ساختار سیاست‌گذاری درون سازمان‌های رسانه‌ای است

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.12]

که اغلب با ارزش‌گذاری اندک بر حوزه سلامت همراه است (۲۵). اگر مدیران و سردبیران رسانه به اهمیت خبرنگاری سلامت واقف نباشند، اجرای برنامه‌های آموزشی یا تولید محتوای تخصصی، به سادگی متوقف خواهد شد (۲۵). برخی از شرکت‌کنندگان حتی به وجود خطوط قرمز اجتماعی و سیاسی اشاره کرده‌اند که مانع از پرداختن صریح به موضوعات حیاتی سلامت می‌شود؛ مانند سلامت جنسی، بیماری‌های روانی یا سلامت در اقشار آسیب‌پذیر (۲۶). این سانسورها باعث می‌شود اطلاع‌رسانی ناقص یا نادرست شکل بگیرد (۲۶).

در کنار چالش‌ها، فرصت‌های مهمی برای تقویت نقش خبرنگاران در ترویج فرهنگ سلامت وجود دارد. شاید مهم‌ترین فرصت، گسترش رسانه‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی باشد (۲۷). این رسانه‌ها به خبرنگاران اجازه می‌دهند که محتوای سلامت را برای اقشار گوناگون جامعه، از جمله انتقال دهند (۲۷). درعین‌حال، همین فضاها می‌توانند محل نشر اطلاعات نادرست نیز باشند (۲۶).

افزایش توجه عمومی به مسائل سلامت، به‌ویژه پس از بحران‌هایی مانند شیوع کووید-۱۹، فرصت دیگری است که خبرنگاران باید از آن بهره ببرند (۸). مردم اکنون بیش از هر زمان دیگری به دنبال اطلاعات درست، علمی و به‌روز هستند (۸). این فرصت می‌تواند به عنوان محرک و انگیزه‌ای برای خبرنگاران و رسانه‌ها عمل کند تا به سمت تخصصی‌سازی گزارش‌های سلامت حرکت کنند (۲۸). رسانه‌های تخصصی مانند شبکه سلامت و نشریات علمی- عمومی در این میان نقشی حیاتی دارند (۲۸). چنین رسانه‌هایی می‌توانند نه‌تنها محل رشد خبرنگاران تخصصی سلامت باشند؛ بلکه مرجعی قابل اعتماد برای مردم نیز محسوب شوند (۲۸). حضور چنین رسانه‌هایی باعث افزایش رقابت سالم در میان رسانه‌های عمومی شده و به ارتقاء کیفیت محتوای سلامت کمک می‌کند (۲۸).

تعاملات ساختاریافته میان رسانه‌ها و نهادهای سلامت، همچون وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، نیز از فرصت‌های مهم برای ارتقاء سطح اطلاع‌رسانی سلامت است (۲۹). سازمان‌های مرتبط با سلامت می‌توانند منابع اطلاعاتی معتبر، سخنگویان علمی و دوره‌های آموزشی را در اختیار رسانه‌ها قرار دهند (۲۹). در عوض، رسانه‌ها نیز می‌توانند به‌عنوان بازوی آموزشی- اطلاع‌رسانی نهادهای سلامت عمل کرده و پیام‌ها را به زبانی ساده و قابل فهم برای مردم منتقل کنند (۲۹).

برای بهره‌برداری مؤثر از فرصت‌های موجود، راهکارهای عملیاتی متعددی پیشنهاد شده است. نخست، آموزش تخصصی خبرنگاران در قالب دوره‌های منظم و ساختارمند. چنین آموزش‌هایی می‌توانند از سطح مقدماتی شروع شده و به مباحث پیچیده‌تر گسترش یابد. مهم‌تر اینکه این آموزش‌ها باید مستمر و نه محدود به دوره‌های کوتاه‌مدت یا کارگاه‌های پراکنده باشند (۲۱).

راهکار دوم، جلب همراهی سردبیران و مدیران رسانه‌ها برای درک اهمیت گزارشگری سلامت بسیار مؤثر است. تا زمانی که مدیران به ارزش اقتصادی و اجتماعی خبرنگاری سلامت باور نداشته باشند، نه‌تنها امکان آموزش خبرنگاران فراهم نخواهد شد؛ بلکه زمان و منابع لازم برای این حوزه نیز تخصیص نمی‌یابد. توصیه شده که برنامه‌های آموزشی نه‌تنها برای خبرنگاران؛ بلکه برای مدیران رسانه‌ها نیز طراحی شود تا درک عمیق‌تری از ضرورت و اثرگذاری روزنامه‌نگاری سلامت ایجاد شود (۲۵). لازم است سردبیران با محتوای دوره‌های توانمندسازی آشنا شوند و از این برنامه‌ها حمایت کنند.

افزایش انگیزه خبرنگاران نیز محور دیگری از راهکارهای پیشنهادی است. اعطای جوایز، پاداش‌های مالی و معنوی، و امکان ارتقاء شغلی براساس کیفیت گزارش‌های سلامت، می‌تواند سبب ایجاد رقابت سالم و تولید محتوای باکیفیت شود. این اقدامات نه‌تنها به افزایش کیفیت اطلاعات کمک می‌کند، بلکه باعث افزایش تعهد خبرنگاران به اصول حرفه‌ای می‌شود (۳۰). همچنین تنظیم دستورالعمل‌هایی توسط سازمان رسانه که کارکنان را ملزم به رعایت اصول نماید، مؤثر خواهد بود.

در حوزه رسانه، تأکید بر تولید محتوای بومی‌سازی‌شده و متناسب با فرهنگ و نیازهای محلی، از دیگر راهکارهای مهم محسوب می‌شود. استفاده از رسانه‌های محلی، اپلیکیشن‌ها و شبکه‌های اجتماعی و تولید کلیپ‌های کوتاه، پادکست‌ها و حتی انیمیشن‌های آموزشی می‌تواند در انتقال مفاهیم سلامت بسیار اثربخش بوده و به افزایش پوشش و تأثیر محتوا کمک کند (۳۱و۳۲) این محتواها به‌ویژه در جوامعی با سطح سواد پایین یا زبان‌های محلی، نقش کلیدی ایفا می‌کنند (۳۱).

تأثیرات مثبت تقویت نقش خبرنگاران سلامت در نهایت بر سواد سلامت جامعه، نگرش‌ها و رفتارهای بهداشتی، کاهش شایعات و افزایش اعتماد عمومی منعکس می‌شود. زمانی که مردم اطلاعات علمی، مستند و قابل اعتماد از رسانه‌ها دریافت می‌کنند، احتمال اتخاذ رفتارهای بهداشتی مثبت مانند واکسیناسیون، تغذیه سالم، فعالیت بدنی و استفاده مناسب از خدمات سلامت افزایش می‌یابد. پژوهش‌های انجام‌شده نیز گویای آن است که سواد سلامت با میزان تماشای برنامه‌های تخصصی سلامت ارتباط مستقیمی دارد (۳۳).

همچنین، رسانه‌ها می‌توانند در اصلاح باورهای نادرست، رفع انگ‌زنی نسبت به بیماری‌های روانی یا انتقال اطلاعات صحیح در مورد بیماری‌های مزمن مانند دیابت، سرطان و فشار خون نقش‌آفرینی کنند. این وظیفه تنها در صورتی محقق می‌شود که خبرنگاران سلامت از دانش تخصصی، انگیزه کافی، و حمایت سازمانی برخوردار باشند (۳، ۳۴).

در نهایت، افزایش اعتماد عمومی به رسانه‌ها، نتیجه‌ای است که نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد. مردم وقتی احساس کنند که رسانه‌ها منبع اطلاعات علمی، بی‌طرف و صادقانه هستند، نه‌تنها به آن‌ها اعتماد می‌کنند بلکه از توصیه‌های ارائه‌شده نیز تبعیت بیشتری نشان می‌دهند. این اعتماد، زیربنای موفقیت هرگونه مداخله سلامت‌محور در سطح جامعه است (۳۵).

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.12]

نتیجه‌گیری

خبرنگاران می‌توانند در ارتقاء فرهنگ سلامت نقش محوری داشته باشند؛ اما این نقش تنها در شرایطی به‌درستی ایفا می‌شود که چالش‌های ساختاری، دانشی و انگیزشی موجود با استفاده از فرصت‌ها و راهکارهای بیان‌شده رفع گردد. تقویت خبرنگاری سلامت نیازمند رویکردی بین‌رشته‌ای، مشارکتی و مبتنی بر شواهد است که در آن نهادهای سلامت، رسانه‌ها، دانشگاه‌ها و خبرنگاران به‌صورت هم‌افزا عمل کنند.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله اعلام می‌دارند که هیچگونه تعارض منافعی در انجام پژوهش و انتشار مقاله حاصل از آن وجود ندارد.

منابع

1. Chapman AR. Assessing the universal health coverage target in the Sustainable Development Goals from a human rights perspective. BMC Int Health Hum Rights 2016; 16(1): 33.
2. Melnyk Y, Pypenko I. Concept "Health Culture" in System of Categories "Culture" and "Health". International Journal of Education and Science 2019; 2(1)
3. Chen J, Wang Y. Social Media Use for Health Purposes: Systematic Review. J Med Internet Res 2021; 23(5): e17917.
4. Saei MH, Valadi S, Karimi K, Khammarnia M. The role of mass media communication in public health: The impact of Islamic Republic of Iran broadcasting health channel on health literacy and health behaviors. Med J Islam Repub Iran 2021; 35:54.
5. Liao CH. Exploring the Influence of Public Perception of Mass Media Usage and Attitudes towards Mass Media News on Altruistic Behavior. Behav Sci (Basel) 2023; 13(8): 621.
6. Klemm C, Das E, Hartmann T. Changed priorities ahead: Journalists' shifting role perceptions when covering public health crises. Journalism 2017; 20(9): 1223-1241.
7. Ganatra K, Gasparyan AY, Gupta L. Modern Health Journalism and the Impact of Social Media. J Korean Med Sci. 2021; 36(22): e162.
8. Reeves JJ, Hollandsworth HM, Torriani FJ, Taplitz R, Abeles S, Tai-Seale M. Rapid response to COVID-19: health informatics support for outbreak management in an academic health system. J Am Med Inform Assoc 2020; 27(6): 853-859.
9. Skafle I, Nordahl-Hansen A, Quintana DS, Wynn R, Gabarron E. Misinformation About COVID-19 Vaccines on social media: Rapid Review. J Med Internet Res 2022; 24(8): e37367.
10. Zhang X, Zhu R. How source-level and message-level factors influence journalists' social media visibility during a public health crisis. Journalism 2022; 23(12): 2627-45.
11. Happer C, Philo G. The Role of the Media in the Construction of Public Belief and Social Change. Journal of Social and Political Psychology 2013; 1(1), 321-336.
12. Wakefield MA, Loken B, Hornik RC. Use of mass media campaigns to change health behavior. Lancet 2010; 376(9748): 1261–71.
13. Frenk J. The global health system: strengthening national health systems as the next step for global progress. PLoS Med 2010; 7(1): e1000089.
14. Navarro-Rubio MD, Rudd R, Rosenfeld L, Arrighi E. Health literacy: Implications for the health system. Med Clin (Barc) 2016; 147: 171–175.
15. Fathi M, Gilavand A, Darabi A, Ahmadi M. Impact of social media use on the development of health literacy. EBHPME 2024; 8(1): 25-32
16. JiYeon J. Exploring Health Journalists' Professional Role Conceptions: A Comparative Analysis of Newspaper and Other Health Journalists. Asia-pacific Journal of Convergent Research Interchange 2023; 9(8):355-364.
17. Borges do Nascimento IJ, Pizarro AB, Almeida JM, Azzopardi-Muscat N, Gonçalves MA, Björklund M, Novillo-Ortiz D. Infodemics and health misinformation: a systematic review of reviews. Bull World Health Organ 2022; 100(9): 544-561.
18. Hernández-Aguado I, Chilet-Rosell E. The role of the media in the health policymaking process: perspectives of key actors in Spain. Critical Public Health 2020; 30(3): 270-9.
19. Gollust SE, Niederdeppe J, Barry CL. Political and policy debates over public health journalism: Lessons from COVID-19. Milbank 2022; 100(1): 17–50.
20. Kington RS, Arnesen S, Chou WS, Curry SJ, Lazer D, Villarruel AM. Identifying Credible Sources of Health Information in Social Media: Principles and Attributes. NAM Perspect 2021; 2021: 10.31478/202107a.
21. Larsson A, Oxman AD, Carling C, Herrin J. Medical messages in the media–barriers and solutions to improving medical journalism. Health expectations 2003; 6(4): 323-31.
22. Smailhodzic E, Boonstra A, Langley DJ. Social media enabled interactions in healthcare: towards a taxonomy. Social science & medicine 2021; 291: 114469.
23. Harro-Loit H, Josephi B. Journalists' Perception of Time Pressure: A Global Perspective. Journalism Practice 2020; 14: 395-411.
24. Hinnant A, Subramanian R, Jenkins J. The media logic of health journalism: Strategies and limitations in covering social determinants. Australian Journalism Review 2017; 39(2): 23-35.
25. Keshvari M, Yamani N, Adibi P, Shahnazi H. Health Journalism: Health Reporting Status and Challenges. Iran J Nurs Midwifery Res 2018; 23(1): 14-17.
26. Rodrigo-Ginés FJ, Carrillo-de-Albornoz J, Plaza L. A systematic review on media bias detection: What is media bias, how it is expressed, and how to detect it. Expert Systems with Applications 2024; 237: 121641.
27. Perreault G, Ferrucci P. What Is Digital Journalism? Defining the Practice and Role of the Digital Journalist. Digital Journalism 2020; 8: 1298-1316.
28. Levin-Zamir D, Bertschi I. Media Health Literacy, eHealth Literacy, and the Role of the Social Environment in Context. Int J Environ Res Public Health 2018; 15(8): 1643.
29. Kanchan S, Gaidhane A. Social Media Role and Its Impact on Public Health: A Narrative Review. Cureus 2023; 13;15(1): e33737.
30. Alnsour AS, Kanaan OA. The effects of financial and non-financial incentives on job tenure. Management Science Letters 2021; 11(3): 729-36.
31. Amador FLD, Alves GCG, Santos VRD, Moreira RSL. Use of podcasts for health education: a scoping review. Rev Bras Enferm

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.12]

2024; 77(1): e20230096.
32. George S, Moran E, Duran N, Jenders RA. Using animation as an information tool to advance health research literacy among minority participants. AMIA Annu Symp Proc 2013; 2013: 475-84.
33. Lopes F, Araújo R. Power to health reporters: Health literacy as a tool to avoid pressures from news sources. Portuguese Journal of Public Health 2018; 35(3): 193-201.
34. Clement S, Lassman F, Barley E, Evans-Lacko S, Williams P, Yamaguchi S, et al. Mass media interventions for reducing mental health-related stigma. Cochrane Database Syst Rev 2013; 2013(7): CD009453.
35. Majerczak P, Strzelecki A. Trust, Media Credibility, Social Ties, and the Intention to Share towards Information Verification in an Age of Fake News. Behav Sci (Basel) 2022; 12(2): 51.

Original

The Role of Journalists in Health Culture Promotion

Kamran Bagheri Lankarani[1], Mohammad Hossein Taghdisi[2], Maryam Khayamzadeh[*3]

1. Distinguished Professor of Gastroenterology, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran
2. Professor of Health Education and Promotion, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3. ***Corresponding Author:** Associate Professor, Community Medicine Specialist, Academy of Medical Sciences IRI, Tehran, Iran, khayamzadeh@yahoo.com

Abstract

Background: Health is considered as one of the most fundamental human rights. Health culture promotion requires active participation of all social institutions, particularly the media. Journalists play a key role in raising awareness, providing public education, and shaping attitudes and behaviors related to health. This study aims to examine the role of journalists in promoting the health culture of community, with a focus on identifying their challenges, opportunities, and potential impacts.

Methods: Using a qualitative approach and the Focus Group Discussion (FGD) method, three sessions were held with the participation of 25 journalists from various media outlets. The collected data were categorized thematically.

Results: The results were classified into three main categories: Challenges (lack of specialized knowledge, limited resources, and organizational barriers), Opportunities (the growth of digital media and increased public interest in health topics), Impacts (improved health literacy, behavior change, and reduction of misinformation)

Conclusion: Empowering journalists through training, institutional support, and strategic collaboration with health organizations can significantly enhance their effectiveness in promoting the culture of health. Addressing existing barriers and leveraging available opportunities can ultimately lead to improved public health indicators and increased social trust.

Keywords: Communication, Communications Media, Culture, Journalism, Public Health

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.12]